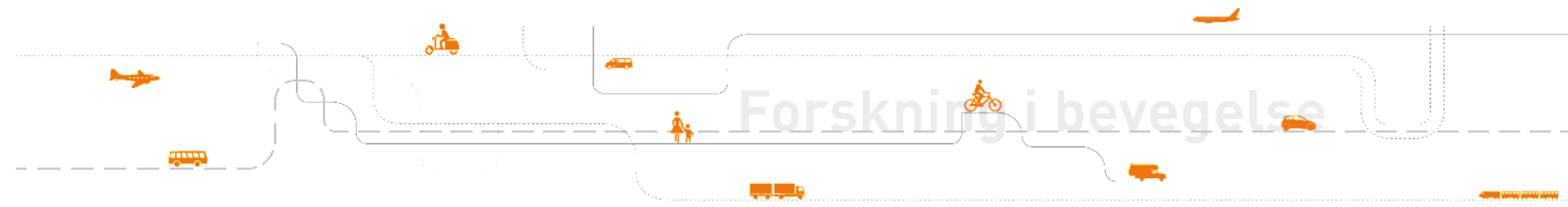

Hvorfor ikke gratis kollektivtransport?

TØIs kollektivtransportforums årskonferanse 4. februar 2014

Nils Fearnley naf@toi.no

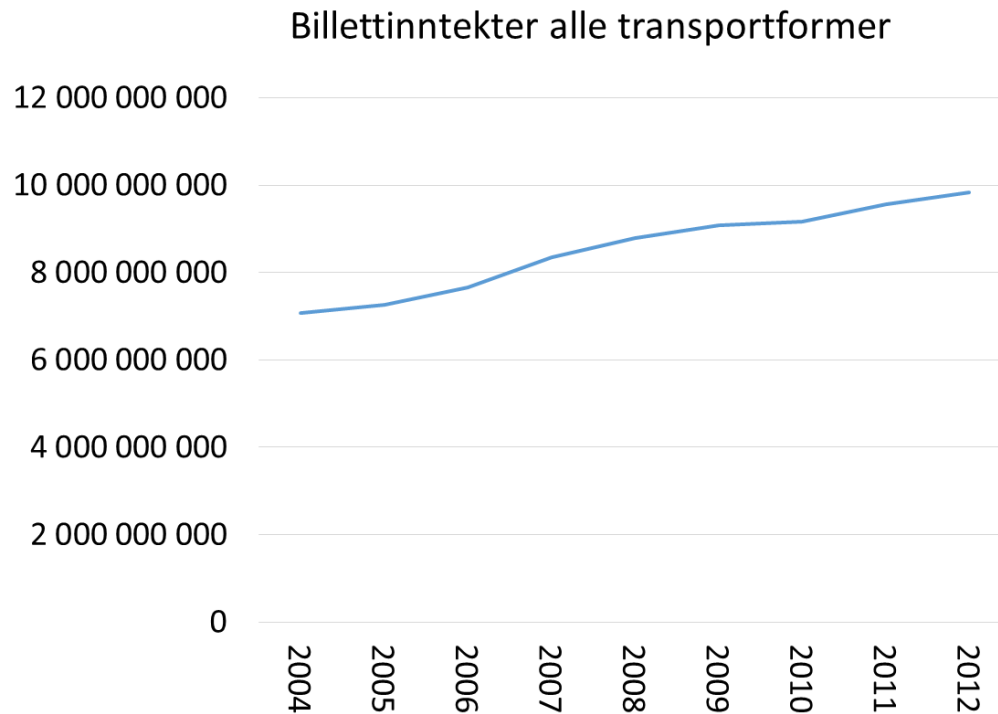

Mange hensyn og målsettinger

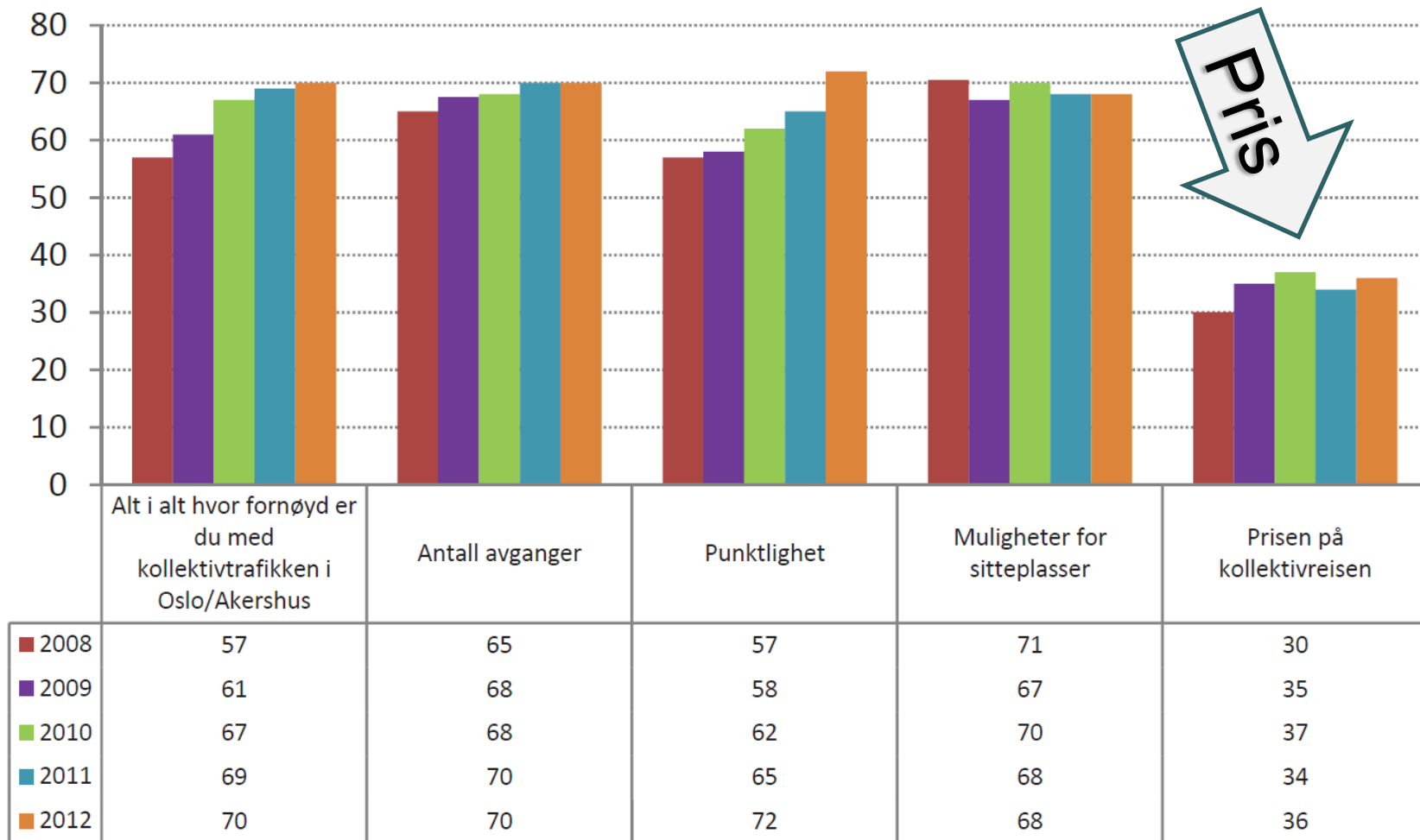
- Finansiering
- Korrigere feil priset bilbruk
- Synliggjøre kostnader
- Etterspørsel, påvirke reisemiddelvalg
- Utjevning, sosiale rabatter
- Osv.

Takster: Viktig finansieringskilde!

- Fylkesintern buss: dekker ca halvparten av kostnadene
- Buss i byområder: dekker nærmere 60 prosent

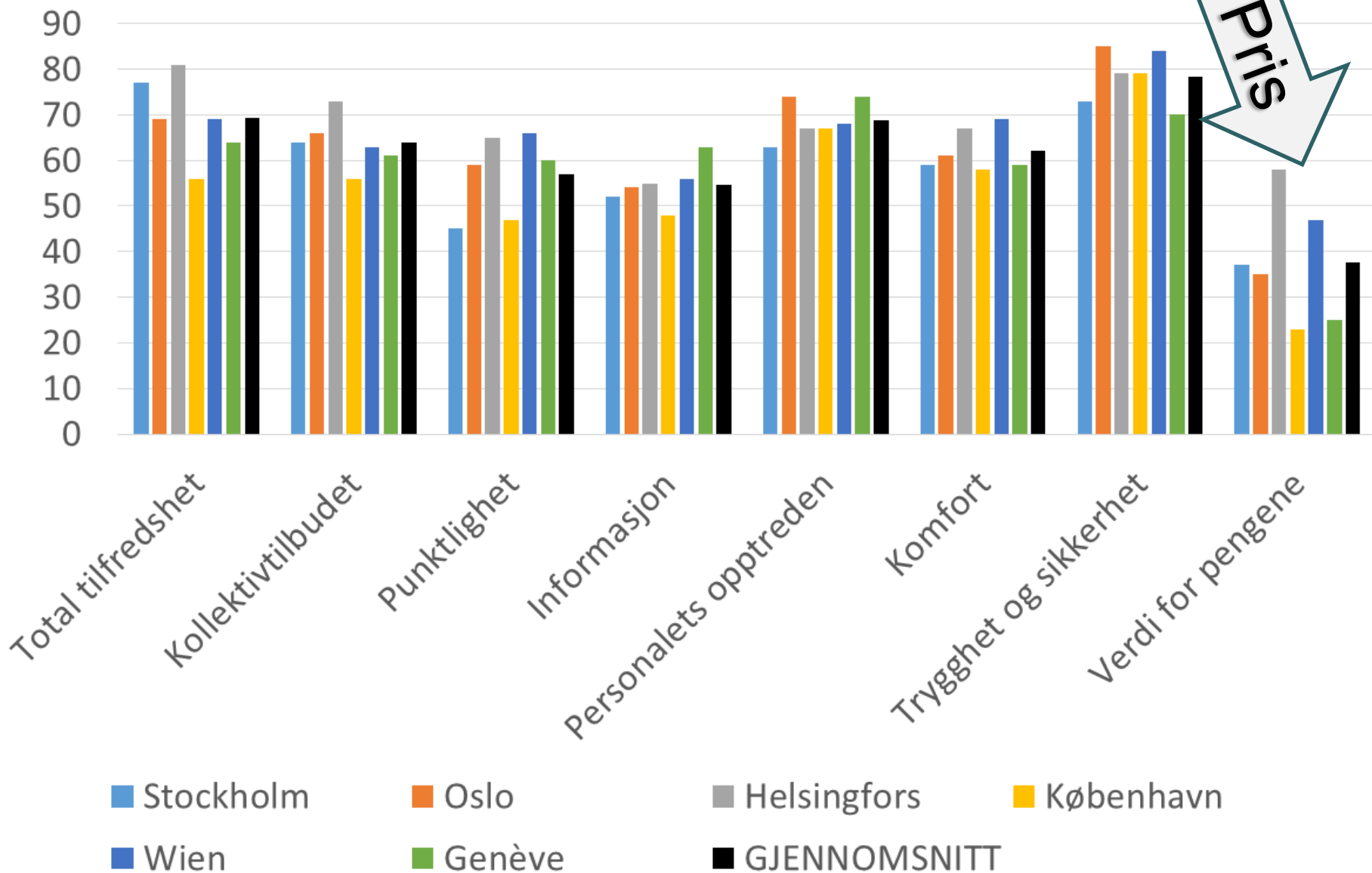

Passasjerer er misfornøyd med pris

Befolkningens tilfredshet med kvalitetselementer for kollektivtrafikken 2008-2012
 (Kilde: MIS) Fra Ruter rapport 2012:11

Europeisk tilfredshet

Kilde: Ruter rapport 2012:11, basert på BEST-samarbeidet

Betalingen er bare én av ulempene

- Gratis er ikke *gratis*

Forsinkelser
Bytte
Utrygghet
Ståplass
Informasjon

Reisetid

Ventetid

Til stasjon

Takst

Eksempler gratis kollektivtransport

- Tallinn, Estland (425.000 innbyggere)
 - Fra billig til gratis i 2013. Mange reiste allerede gratis/billig
 - Kostet € 12 mill ekstra (men genererte ca € 10m skatteinntekter)
 - Kollektivandel ca 40%. Bilandel ca 26%
 - Passasjertall opp 3% (1,2% korrigeret for tilbudsforbedringer)
(Cats, Reimal og Susilo, 2014, TRB)
- Hasselt, Belgia (drøyt 70.000 innbyggere)
 - Innført i 1997 sammen med en rekke andre tiltak
 - Over tidoblet passasjertall etter 10 år – fra ca 5 til ca 65 reiser/innbygger
 - Avviklet 2013 av økonomiske grunner

Eksempler gratis kollektivtransport

- Bergen
 - Gratis pendelbuss ByGarasjen-sentrum
 - 2003 – 2011
- Stavanger
 - «Nullen» gratistilbud i ring i sentrum
 - August til desember 2011
- Mange eksempler i en rekke land
 - Nærmere 40 steder i USA + gratis studenttilbud osv
 - Mange i Nord-Europa (Templin, OAP i England, småkommuner)

Effekter av 0-takst

- Etterspørsel: Massiv passasjervekst
 - Hasselt og Templin: mer enn tidobling, fra lavt nivå
 - Overført fra gange, sykkel og noe bil, samt generert trafikk
 - Oftest resultat av pakke av tiltak
- Biltrafikk: marginal effekt
- Kollektivandel: øker pga passasjervekst, ikke redusert bilbruk
- Miljø og klima
 - Bergen negativ miljøeffekt. Antall færre biler = antall nye busser
 - Genererer nye, motoriserte reiser
 - Erstatte g/s med kollektivtransport
 - Flere bussavganger og -linjer
- Budsjettt
 - Ofte svært kostbart. Tallinn et unntak

Effekter av 0-takst (forts.)

- Trafikksikkerhet
 - Positivt pga overgang fra gang/sykkel til kollektivtransport
- Folkehelse
 - Aktive ungdommer om bord(!)
 - Mindre gange / sykkel
- Utrygghet
 - Vandalisme og konflikter skaper utrygghet
- Utjevning, fordelingsvirkninger mobilitet
 - Divergerende syn/funn
 - Bidrar til økt tilgjengelighet og mobilitet

Effekter av 0-takst (forts.)

- Kostnadseffektivitet
 - Redusert tilskudd per passasjer kan ses som effektivitetsgevinst
 - Langsiktig effekt kan være motsatt
- Kundetilfredshet
 - Fornøyde kunder på «Nullen» i Stavanger
- Trengsel
 - Større belegg
- Punktlighet
 - Mer uforutsigbar etterspørsel gir redusert punktlighet
- Raskere av- og påstigning
 - Unngår billettering og kontroll
- Ofte stolte politikere!

Hvorfor ikke gratis kollektivtransport?

- Dyrt: Tapte inntekter og økte kostnader
- Lav måloppnåelse på
 - Miljø
 - Reisemiddelfordeling, særlig bil
 - Fordeling
 - Men: Effektivt for å maksimere passasjertall (ikke uvanlig i USA)
- Lite målrettet og lite treffsikkert
- Mer målrettede tiltak: mer måloppnåelse for samme kostnad
- Image: Lavstatus, utrygghet
- Gir «overforbruk»: Kollektivtransport er ikke kollektivt gode
- Ingen markedssignaler uten betaling / inntekt
 - Passasjerer er bare kostnad
 - Trafikantenes ønsker blir lite synlig
 - Kostnadene blir irrelevante for trafikantenene

Hvor/når egner 0-takst seg?

- Billettinntektene dekker liten del av kostnadene
- Tidsbegrenset PR og markedsføring
- Som del av pakke

Kilder:

- Fearnley, 2013. [Free Fares Policies: Impact on Public Transport Mode Share and Other Transport Policy Goals](#). International Journal of Transportation
- Tiltakskatalogen: [Gratis kollektivtransport](#)
- Cats, Reimal, Susilo (2014) [Public Transport Pricing Policy – Empirical Evidence from a Fare-Free Scheme in Tallinn, Estonia](#). TRB paper
- TCRP, 2012. Implementation and Outcomes of Fare-Free Transit Systems